

myšlenkami, jež odolávají mainstreamu a jeho globální podpoře náboženství, kapitálu, liberálního konzumu a militarismu.

Bibliodiverzita / Rozmanitost knižního trhu
Bibliodiverzita je komplexní soběstačný systém vyprávění, psaní, vydávání a jiné produkce ústní slovesnosti⁻² a literatury. Spisovatele a producenty lze přirovnat k obyvatelům ekosystému. Bibliodiverzita přispívá k prosperující, živé kultuře a ke zdravému ekosociálnímu systému.

O bibliodiverzitě je užitečně uvažovat jako o perspektivě zdola. Kořeny kultury jsou stejně jako kořeny stromů v úrodné půdě velmi hluboké. V průběhu času vznikla bohatá vrstva vědění, a nemůže-li strom do této půdy zapustit kořeny, uhynie kvůli nedostatku živin. Strom však není na světě sám. Vzájemnými vzáhy je provázán s množstvím organismů, rostlin a zvířat kolem sebe.

Ekosystém je biodiverzní, pokud je v „dynamické rovnováze“⁻³, tedy pokud jej žádný druh nezaplavuje a neovládá na úkor jiných. Také ekosociální systém je v dynamické rovnováze pouze tehdy, dostává-li se ke slovu

-2

k příkladům ústní slovesnosti patří Homérova *Odysseia* a *Ilias*, indický epos *Mahábhárata*, cykly písní původních obyvatel Austrálie, například *Djanggawul*, a obrovské množství ústní slovesnosti z celého světa. Ústní slovesnost zahrnuje také celou řadu tradičních písní, básní a příběhů i recepty pro kuchařské a léčebné účely. Z oblasti řemesel k ní řadíme i konkrétní nádoby na výrobu předmětů, například hudebních nástrojů a podobně.

10

množství různorodých hlasů. Jakmile bude životní prostředí ovládnuto globálním zemědělstvím, velkochovem, zemědělským podnikáním a geneticky modifikovanými potravinami, dojde k homogenizaci ekosystému. Tyto nepříznivé dopady s sebou přináší globalizace. Podobně v ekosociálním systému nedostatečná diverzita médií a koncentrace velkých nakladatelských domů a knižních řetězců omezuje možnost, že se slovu a do knih dostanou různorodé hlasy. Takové ekosystémy se pak stávají „intelektuálními monokulturami“ (Shiva, 1993) a jsou stejně ničivé jako zemědělské či zbrojní monokultury. Pokud sociální prostředí zaplaví epistemologické monokultury (jednotlivé hlasy říkají jedno a totéž), ztrácí se dynamická rovnováha a ti, kteří chtějí říci něco nového nebo jiného, jsou opomíjeni. V tomto kontextu je nejprve nutné hledat přístup, který zdůrazňuje intelektuální rozmanitost neboli multiverzitu. Má-li se dařit intelektuální rozmanitosti, je nutný i rozvoj nakladatelské činnosti, a právě v této oblasti potřebujeme přístup, který klade důraz na rozmanitost knižního trhu, tedy na bibliodiverzitu.

Bibliodiverzita vzniká, když vyživujeme kulturní podloží a podporujeme rozmanitost epistemologických přístupů. Takový stav nazýváme kulturní multiverzitou. Malí a nezávislí nakladatelé přispívají ke kulturní multiverzitě uvědomělým vydáváním materiálů (např. knih vycházejících z nestejnorodého kulturního poznání) a produkcí titulů, jež reprezentují širokou škálu hledisek a epistemologických postojů. Skupina chitských vydavatelů, kteří v 90. letech založili organizaci Asoci-

-3

Více informací o „dynamické rovnováze“ viz na s. 38 a 71.

11